

A.

Mødet den 10. Oktober 1925.

Fraværende: H. P. Christensen og P. Petersen.

1. (J. Nr. 25⁶—1925). Meddelelse om **Fornyelse af Restaurationsbevilling for »Ørnereden«.**

Toges til Efterretning.

2. **Efterbevilling af Overskridelser i Regnskabet for:**

a. (J. Nr. 3¹⁵—1925). Slagtehuset.

b. (J. Nr. 3¹⁶—1925). Indkvarteringsvæsenet.

— 2. Behandling.

Efterbevilling meddeltes.

3. (J. Nr. 3—1925). **Efterbevilling af Overskridelse i Regnskabet for:**

Den gamle By.

Observatoriet.

Indkvarteringsvæsenet.

Rotteudryddelsen.

Markvæsenet.

Skovene.

Kasseudvalget.

Byraadskontoret.

Skattekontoret.

Overgik til 2. Behandling.

- 4 (J. Nr. 115—1925). Indstilling fra Lønudvalget om **Fastsættelse af Dyrtidstillæg for Kommunens Tjenestemænd og Arbejdere.**

Lønudvalget indstiller, at Dyrtidstillæget for Tiden $\frac{1}{10}$ 1925— $\frac{1}{4}$ 1926 fastsættes uforandret. (Side 31).

Indstillingen vedtoges.

5. (J. Nr. 116—1925). Indstilling fra Lønudvalget om **Fastsættelse af Dyrtidstillæg til Kommunens Pensionister, pensionerede efter 1. Oktober 1919.**

Udvalget indstiller, at Dyrtidstillæget for Tiden $\frac{1}{10}$ 1925— $\frac{1}{4}$ 1926 fastsættes uforandret. (Side 31).

Indstillingen vedtoges.

6. (J. Nr. 117—1925). Indstilling fra Lønudvalget om **Fastsættelse af Dyrtidstillæg til Kommunens Pensionister, pensionerede før 1. Oktober 1919, og Understøttede.**

Udvalget indstiller, at Dyrtidstillæget for Tiden $\frac{1}{10}$ 1925— $\frac{1}{4}$ 1926 fastsættes uforandret. (Side 31).

Indstillingen vedtoges.

7. (J. Nr. 287—1925). **Forslag om, at Loven om Flyttedagens Forlægning gøres anvendelig for Aarhus Kommune.**

Vedtoges.

8. (J. Nr. 287—1925). **Forslag om, at Loven om Flyttedagens Forlægning administreres af et Byraadsudvalg.**

B o r g m e s t e r e n havde tænkt paa Udvalget for Bygninger og Inventar, men da dette Udvalg vist for Tiden havde rigeligt at bestille, var det maaske bedre at lade det overgaa til Boligkontrollen. Byraadet kunde ogsaa vedtage selv at praktisere Loven, men det blev vist lidt for besværligt.

J. Chr. Møller fandt det umuligt for Byraadet at paatage sig dette; det burde overgaa til et Udvalg. Men det var vel Meningen, at naar der forelaa Indstilling fra Udvalget, skulde der afholdes Byraadsmøde til Godkendelse deraf. Loven

forudsatte, at Byraadet i sidste Instans skal træffe Afgørelse, selv om det til Dels blev en Formsag.

B o r g m e s t e r e n bemærkede, at der forelaa et Eksempplar af Loven samt af Forhandlingerne i Rigsdagstidende, saa Udvalget kunde hurtigt sætte sig ind deri.

Det vedtoges, at Loven praktiseres af Udvalget for kommunal Boligkontrol.

9. (J. Nr. 222—1925). **Meddelelse om en af aarhusianske Lejere paa et Møde den 7. Oktober vedtaget Resolution.**

Resolutionen lød saaledes:

»Aarhusianske Lejere, forsamlet til Møde i Amaliegade den 7. Oktober 1925, opfordrer Byraadet til fortsat og forøget Arbejde paa gennem Byggeri at skaffe Boliger til de Husvilde, saa Skolerne snarest mulig kan rømmes, og Undervisningen foregaa uhindret.

Endvidere opfordres Byraadet til energisk Indgriben overfor de Grundejere, som ikke har lejet deres Lejligheder ud. Forsamlingen peger paa det hensigtsmæssige i at lukke for Gas og Elektricitet hos den omtalte Kategori af Grundejere.«

B o r g m e s t e r e n mente, at denne Sag maatte tages til Efterretning, og vilde blot sige, at Byraadet havde anstrengt sig ikke saa lidt for at skaffe Boliger. I Virkeligheden paahviler der ikke Kommunen nogen Lovpligt dertil, men man havde ment, at det var nødvendigt, naar private ikke vilde bygge, og særlig efter at Lovgivningen ved at ophæve Restriktionerne havde skabt en vanskelig Situation. Kommunen havde nu paataget sig Forpligtelser dels ved kontante Penge, dels ved Kaution for Laan til Byggeforetagender, paa om-

trent 12 Mill. Kr.; det var en stor Sum, og det blev sikkert nødvendigt at bruge endnu mere.

Toges til Efterretning.

10. (J. Nr. 435—1925). **Skrivelse fra Skolekommissionen i Anledning af den paatænkte Beslaglæggelse af Kommuneskoler til Indkvartering af Husvilde.**

Følgende Skrivelse forelaa:

»I Anledning af Henvendelse fra Udvalget for Bygninger og Inventar af 2. Oktober angaaende Beslaglæggelse af Kommuneskoler, skal Skolekommissionen herved overfor det ærede Byraad udtale, at man gaar ud fra, at der ikke skal beslaglægges Skolelokaler til Indkvartering af Husvilde, forinden Byrådet efter Afslutning af Forhandlingerne med Undervisningsministeren, hvem Sagen er forelagt, fremkommer med Anmodning derom. En saadan Anmodning venter man er ledsaget af Meddelelse om, hvilke Foranstaltninger Byrådet har truffet til snarest muligt atter at frigøre Skolerne, samt hvor hurtigt Frigørelsen kan ventes at ville finde Sted. Den sidste Oplysning vil være medbestemmende ved Skolekommissionens Overvejelser m. H. t. Ordning af Skolernes Undervisning under en eventuel Indkvartering af Husvilde.«

B o r g m e s t e r e n fandt det naturligt, at Skolevæsenet var ilde berørt over den foreliggende Situation, hvor der var Udsigt til, at flere Skoler maatte rømmes. Skolekommissionen kunde ikke paa egen Haand suspendere Undervisningen og havde derfor anmodet Ministeriet om at træffe Afgørelsen. Der var endnu ikke kommen noget Svar herpaa, men Skolekommissionen var indforstaaet med, at hvordan end dette Svar blev, vilde det blive nødvendigt at lægge Beslag paa en Del af Skolerne. Kom-

missionen havde derfor under Overvejelse, hvordan Undervisningen kunde gaa i saadant Tilfælde; men det ahang ganske af, hvor mange Skoler, der maatte rømmes. Der var gjort Forsøg paa at skaffe andre Lokaler, og Taleren kunde meddele, at Militæret i Dag havde givet Tilsagn om at overlade Kommunen Artillerikasernen. Der var ogsaa forsøgt at lægge Beslag paa den Del af Infanterikasernen, som husede Underofficersskolen, og faa Skolen flyttet til Kronborg, men det vilde berede saa mange Vanskeligheder, at det maatte opgives. Endelig forhandlede der om det militære Sygehus, og det var nu ogsaa overladt Kommunen, naar man til Gengæld kunde tage de derværende syge, og de kunde nok anbringes i en af Pavillonerne paa Marselisborg Hospital. Krigsministeriet havde altsaa stillet sig meget forstaaende overfor Kommunen, og denne Velvilje sammen med Flyttedagens Udsættelse kunde redde noget af Kalamiteten, men man slap dog ikke for at tage et Par af Skolerne i Brug.

J. Perregaard udtalte, at eftersom man nærmede sig Flyttedagen, var Situationen stadig bleven mørkere; det var forudsagt af Udvalget for længe siden, men fra anden Side gjordes gældende, at det var overdrevent. Taleren vilde ønske, at Udvalget ikke havde faaet Ret i sin Spaadom; men den var desværre slaaet til. Taleren forstod fuldtud Skolekommissionens Stilling, og naar man betænkte, at Skolevæsenet kostede 8000 Kr. daglig, forstod man, hvilken Ulykke det var at lukke Skolerne; det var en af de største Ulykker, der kunde ramme Byen, hvis Børnenes Skolegang maatte afbrydes. Men her var man i Nødstilstand og havde ikke anden Udvej. Taleren havde forhandlet med Undervisningsministeren

om at give Tilladelse til at tage Skolerne i Brug, men Ministeren vilde ikke give nogen saadan, da det vilde skabe Præcedens flere andre Steder; men naturligvis kunde Byraadet disponere over Skolerne alligevel. Efter at Militæret havde afstaaet Kasernen og Sygehuset, kunde man forhaabentlig foreløbig nøjes med 2 Skoler. For Øjeblikket var der 262 Familier at skaffe Husly til; ganske vist var der endnu ca. 150 ledige Lejligheder, og en Del af dem blev maaske udlejet, i modsat Fald kunde Byraadet tage dem til Udleje. Men foruden disse Familier var der omtrent lige saa mange til, som selv skaffede sig Husly, indtil de nye Huse blev færdige, og hvis flyttedagen ikke var bleven udsat, skulde der nu have været skaffet Plads til 508 Familier. Billedet tegnede sig derfor saa mørkt som aldrig før. Det var ordnet saaledes, at Inventaret fra Kasernen, Sygehuset og Skolerne skulde anbringes i Aarhus gamle Mølle, og der kunde ogsaa modtages Møbler til Opbevaring under betryggende Tilsyn. Hvorledes Svaret fra Ministeriet end blev, maatte man tage 2 Skoler i Brug, nemlig Skolerne ved Ingerslevs Boulevard og Nørrebrogade, hvor der var Plads til ca. 100 Familier, og hvis det var for lidt, tog man ogsaa Valdemarsgades Skole, hvor der kunde skaffes Plads til 50. Men det var paa høje Tid at faa en Afgørelse; Klasseværelserne skulde deles, og der skulde lægges forskellige Ledninger o. s. v. Taleren vilde derfor henstille, at Udvalget faar Bemyndigelse til straks at gaa i Gang med Indretningen af Kasernen og de to Skoler.

B o r g m e s t e r e n erklærede, at da ikke andre ønskede Ordet, betød det, at man tiltraadte Herr Perregaards Henstilling, og Byraadet maatte da tage Ansvar for. Taleren vilde dog bemærke,

at det havde været fornuftigere, hvis Befolkningen i større Udstrækning havde bygget Andelsboliger. Det offentlige kunde ikke skaffe de Boliger, der var nødvendige, hvis ikke alle Borgere efter Evne hjalp til dermed. Andelsboligprincippet var udmærket, idet hver Mand saa kunde faa sin egen Lejlighed, og Beboerne vilde være langt mere interesserede i at holde disse Huse i Orden end de kommunale Huse.

J. Chr. Møller kunde fuldstændig tiltræde Borgmesterens Udtalelser. Det burde for længe siden gennem Pressen have været slaaet fast, at Kommunen ikke har Forpligtelse til at skaffe Bolig til andre end dem, som er under almindelig Forsørgelse, saa vilde maaske flere selv have sørget for Bolig. Naar Folk opdagede, at de ganske rolig kunde overlade til Kommunen at skaffe dem Bolig, saa gjorde de ikke saa meget derfor selv. Det var slemt at skulle tage 2 Skoler i Brug, men det kunde forhaabentlig ordnes en kort Tid saaledes, at en Del af Børnene gaar i Skole om Eftermiddagen.

H. J. Baden var som Skolemand ikke glad ved at være med til at lukke Skoler, men der forelaa en Nødstilstand, og der var ingen anden Udvej. Angaaende Fabrikant Møllers Udtalelser om Pressen, saa havde det været nok saa godt, hvis man fra visse Sider havde undladt at foregøgle Folk, at der ikke blev nogen Bolignød til Oktober Flyttedag. Visse Grene af Pressen havde med megen Styrke forfægtet, at der i Virkeligheden ikke var nogen Bolignød, og det fik selvfølgelig ikke Folk til at gøre store Anstrengelser for at skaffe sig Lejlighed.

J. Perregard tilføjede, at et Blad i Byen,

som kaldte sig »Borgernes Blad«, haanede Udvalget for dets Anstrengelser for at skaffe Folk Husly.

Borgmesteren oplyste, at hvis der kun blev Tale om 2 Skoler, vilde man næppe ændre Undervisningsplanerne, men Skoletiden kom da til at ligge mellem Kl. 8 Morgen og Kl. 7 Aften.

Det godkendtes, at der foreløbig lægges Beslag paa 2 Skoler til Indkvartering af Husvilde.

11. (J. Nr. 222--1925). Indstilling fra Udvalget for Bygninger og Inventar om **Opførelse af Resten af de foreslaede 200 Lejligheder i lav Bebyggelse.**

Følgende Indstilling forelaa:

»Udvalget tillader sig herved at henstille til det ærede Byraad, at Paabegyndelsen af de resterende 200 Lejligheder i lav Bebyggelse, som Udvalget fremsendte Forslag om den 20. Maj d. A., straks vedtages.

Grunden til, at Forslaget atter fremkommer, er bl. a. disse, at det viser sig, at Udvalget desværre fik Ret i sin Formodning om, at det vilde blive nødvendigt at tage Skolerne i Brug til Husvilde, og da vi til April Flyttedag næste Aar skal rømme Mandskabsbygningen paa Fodfolkasernen, hvor der for Tiden bor 45 Familier, og det vil være ønskeligt, at Skolerne snarest gørligt rømmes igen, er lav Bebyggelse den eneste Byggemaade, hvor man med Sikkerhed kan regne med at faa Lejlighederne fuldt færdige i Løbet af Vinteren.

Udvalget er enig i, at der hurtigst muligt skal fremskaffes Lejligheder, men deler sig iøvrigt i et Flertal og Mindretal. Flertallet J. Perregaard og Baden indstiller til Byraadet, at der hurtigst muligt stilles Grund til Raadighed til Paabegyndelse af den i nærværende Skrivelse

anførte lave Bebyggelse, hvorimod Mindretallet, H. P. Salling, forbeholder sig sin Stilling i Byraadet. «

J. Perregaard forelagde Indstillingen. I Sommer foreslog Udvalget at bygge 200 Lejligheder; nu var man i Gang med Halvdelen eller rettere 96, og Udvalget foreslog at bygge Resten efter samme Princip. Udvalget var ikke helt enigt om Forslaget, men man var alle enige om, at der maa gøres noget. Kasernen, som Kommunen havde faaet overladt, skulde afleveres til Foraaret, naar de militære Indkaldelser fandt Sted, og selv om Forsvarsministeren kunde tænke sig at foreslaa en Udsættelse af Indkaldelserne paa Grund af Bolignøden, var det ikke givet, at et saadant Forslag kunde vedtages. Ogsaa Infanterikasernen skulde rømmes til Foraaret eller Forsommeren. For Øjeblikket havde Kommunen 407 Familier indkvarteret i Barakker o. l., og nu blev der yderligere 266 Familier at skaffe Plads til; det var saa store Tal, at det var Begrundelse nok for Byggeriet. Udvalget ønskede at faa Husene bygget ved Marienlund, hvor Grunden var billigst, og hvor der ifølge Servitut ikke maatte være høj Bebyggelse. Det var vist klogt at trække Byggeriet noget mere mod Nord; ogsaa Boligforeningen overvejede et bygge nogle Huse derude. Taleren ønskede ligesom Borgmesteren, at private vilde tage fat paa at bygge nu, særlig Folk, som havde en Grund i Byens Udkant. Loven om Statslaan udløb til 1. Januar 1926, og hvis der saa ikke kom noget lignende i Stedet, blev det meget vanskeligt at bygge. Ogsaa Kommunen gav for Tiden Tilskud til Byggeriet, blot der fremskaffedes mindst 2 Lejligheder. Hvis Kommunen byggede disse Huse nu, kunde man faa Statslaan i dem,

og saa drejede det sig om ikke ret mange Penge for Kommunen. Der var i Byraadet faldet Udtalelser om Administrationen af de kommunale Huse, og Taleren vilde dertil sige, at hele Udvalget var enigt om, at Administrationen skulde være ligesom ved andre Ejendomme, saaledes at den Mand, som behandlede sin Lejlighed bedst, fik første Ret, og dette Princip blev ikke forandret under det nuværende Udvalg. Hvis Kommunens Ejendomme ikke kunde administreres forsvarligt, maatte man lade være med at bygge. Naar der var kritiseret, at enkelte var opsagt til Fraflytning, saa gjaldt det Lejere, som havde ødelagt Lejligheden saa grundigt, at Reparationen af en 2 Værelses Lejlighed vilde koste indtil 700 Kr., i saadanne Tilfælde var det nødvendigt at tage fat med haard Haand.

H. P. Salling var ogsaa klar over, at der maatte skaffes Lejligheder, men da det gjaldt om at faa disse frem hurtigst muligt, vilde det være mest formaalstjenligt at bygge Barakker. Man var endnu ikke rigtig klar over, hvad Rækkehusene kom til at koste, og de kunde let blive saa dyre, at Familier med mange Børn havde ondt ved at betale Lejen. Barakker kunde bygges baade hurtigere og billigere, og de kunde fjernes, naar Nøds-tilstanden var forbi. Saavidt Taleren vidste, fandtes der et Areal ved Nørrevang med Ledninger o. s. v., saa der kunde hurtigt indrettes Lejligheder, der kunde gøre Fyldest under den forhaandenværende Situation.

J. Chr. Møller havde hørt sige i Byraadet, at Hr. Perregaard havde udmærket Forstand paa Byggeri, og at han var en god Forretningsmand. Begge Dele var vist rigtig, men det første mere end det sidste, for ellers vilde han næppe vove

at komme med Forslag om at bygge Rækkehuse, saa længe det ikke var konstateret, hvad de Huse kostede, som var under Opførelse. Det var ikke forudseende at stille et saadant Forslag, saa længe man ikke vidste, hvad Husene kostede, eller hvor meget der skulde betales i Husleje, for at de kunde forrente sig. Hr. Perregaard maatte ogsaa være klar over, at man var i en Nedgangsperiode, og Materialierne faldt stadig; derfor var det uheldigt for Kommunen at begynde et Byggeri nu. Dertil kom, at naar man vedblev at bygge, tog man Pligten bort fra Folk til selv at skaffe sig Lejlighed. Kommunen havde ingen juridisk Pligt til at skaffe Lejlighed til alle Folk; man kunde ikke vedblivende have alle disse Ejendomme, og naar den Dag kom, at en Del af dem skal sælges, vilde man faa et stort Tab. Taleren tvivlede ikke om, at Hr. Perregaard som Udvalgets Formand gjorde sit bedste for at faa Administrationen af Ejendommene saa god som mulig, men det var vist et Arbejde, som oversteg en Mands Kræfter. Naar Forslaget var fremkommet, var det vel til Dels begundet i, at Lejerforeningens Formand var Medlem af Udvalget, og de mange Resolutioner fra Lejerne havde maaske ogsaa været medvirkende; men der var næppe Anledning til at tage saa megen Hensyn til disse. En Del Lejligheder blev færdige til Flyttedag, og ca. 200 til December, og paa Dagsordenen var der Andragender om Støtte til yderligere 146 Lejligheder. Med de tidligere opførte blev det ca. 700 nye Lejligheder, og det var vist tilstrækkeligt foreløbig. Man maatte betænke, at lige saa kedeligt det var at mangle Lejligheder, lige saa kedeligt var det at have altfor mange, saa vilde det blot ende med Byggekrack, og det kunde forandres i meget kort Tid. Der var vist ogsaa

flere ledige Lejligheder, end Udvalget mente, for en Del Ejere holdt en Lejlighed ledig for at kunne sælge deres Ejendom; det behøvede ikke derfor at være Ejendomsspekulanter, men ogsaa Haandværkere o. l., som vilde sælge for at bygge nye Huse. Udvalget havde sikkert gjort alt muligt for at faa Oplysninger om Lejlighederne, men Pligten til at anmelde dem var noget tvivlsom, og der var sikkert en Del Lejligheder, som vilde blive udlejet lige til Flyttedag, idet Kommunen ellers kunde disponere over dem. At lukke for Gas og Elektricitet til nogle af Borgerne var næppe lovligt. Taleren vilde anbefale at stemme imod Forslaget; Priserne var nedadgaaende, og det vilde let give et stort Tab at bygge nu; man kunde heller ikke rigtig overse Situationen før efter 1. December.

B o r g m e s t e r e n erkendte, at der ikke forelaa noget Overslag over Bekostningen, men det havde der ikke været Tid til at faa frem. Taleren troede, at Kommunen kunde bygge lige saa billigt som private; det havde man i hvert Fald gjort hidtil, ja de sidst byggede Huse i Læssøesgade var endda billigere end dem, som private byggede paa samme Tid. Hvis det derfor kunde betale sig for private at bygge, kunde det ogsaa betale sig for Kommunen. Taleren var ikke nogen Ven af de først foreslaaede Rækkehuse, men de var ogsaa meget forskellig fra dem, som nu blev bygget. Det kunde heller ikke nægtes, at Vanskeligheden ved at administrere Kommunens Huse blev større, naar de blev spredt paa flere Steder, og der var flere Fordele ved at bygge videre i Kvarteret ude paa Frederiksberg, hvor alt var færdigt dertil; Prisen pr. Lejlighed i høje og lave Huse blev heller ikke meget forskellig. En saadan Tale, som Fabrikant Møller havde holdt, var særlig egnet til at mod-

virke Byggeriet; Udtalelser om det store Prisfald og de store Pengetab for dem, som byggede, kunde let afholde private fra at bygge. Hvis Kommunen ikke kunde taale et Tab, kunde private langt mindre, for de fleste af disse havde ikke meget at sætte i Ejendommen. Taleren vilde netop tilraade Folk at bygge Huse; derved opnaaede de mange Behageligheder; de risikerede ikke at blive opsagt, og de havde ingen Vært at slaas med; de havde kun at rette sig efter de Bestemmelser, som de selv var med til at lave. Noget større Prisfald behøvede man vist ikke at frygte for; men det var selvfølgelig rigtigt, at hvis Kommunen skulde sælge sine Huse nu, vilde de give Tab, for ingen vilde købe Huse af Kommunen. Det saa underligt ud, at nogen kunde anbefale at bygge Barakker, naar man vidste, at der hvert Aar tabes 80,000 Kr. paa dem. Taleren var ikke bange for at gaa i Gang med de foreslaaede Huse, selv om der ikke forelaa noget Overslag; naar de blev administreret rigtigt, vilde de ikke koste mere, end at de kunde svare sig.

M. B r a m m e r var forbavset over, at der særlig rettedes Angreb paa Hr. Perregaard, for ingen havde gjort et saa stort og fortjenstfuldt Arbejde i Boligsagen som han, lige fra den Dag han kom ind i Byraadet, og det var ikke hans Skyld, at de 100 Rækkehuse ikke allerede var færdige. Det maatte forbavse, at nogen kunde staa her og sige, at der ikke var nogen særlig Bolignød, og at det ikke kunde betale sig at bygge Huse, naar det lige var oplyst, at der skulde indrettes 250 Lejligheder i Skoler, og naar man vidste, hvilken uhyre Kalamitet og Demoralisation, det vilde medføre, ikke mindst blandt Børnene. Det var en saa alvorlig Situation, at man ikke kunde se den ude-

lukkende fra et forretningsmæssigt Synspunkt; man maatte tænke paa, at der ogsaa var andre Værdier end de rent økonomiske. Det var oplyst, at det økonomisk set var ganske uforsvarligt at bygge Barakker; de skæmmede tillige Byen og hindrede Udviklingen, og de forfærdelige moralske Forhold, som dette Byggeri gav Anledning til, var ofte nok bleven oplyst. Penge var her ikke det afgørende; der maatte i Samfundets og Moralens Navn gøres et alvorligt Arbejde; det var et saadant Arbejde, Hr. Perregaard vilde gøre, og det burde Byraadet af al Magt støtte ham i, saa der snarest muligt kunde raades Bod paa disse Forhold. Rækkehusene var i Sammenligning med Barakkerne en Pryd for Byen, og de kunde sikkert sælges uden videre Tab. Forretningsmændene kunde maaske finde paa en eller anden Metode, f. Eks. Bortlodning af Husene for at faa dem afsat; Tiderne var mærkelige, og Forholdene abnorme; derfor burde man se at finde nye Metoder frem.

H. J. B a d e n erindrede om, at det for nogen Tid siden blev oplyst, hvorledes det finansielt set stillede sig med Barakkerne, og det var mere end mærkeligt, at nogen saa hurtigt efter denne Redegørelse kunde stille Forslag om at bygge flere af disse. Folk med Forstand paa Husbygning erklærede, at Rækkehuse kunde bygges omtrent lige saa hurtigt som Barakker, og det gjaldt netop om at faa dem opført i en Fart, saa man kunde komme ud af de fortvivlede Forhold og faa Skolerne givet fri igen. Taleren havde hellere set, at der var kommen Forslag om at bygge langt flere Huse, og det vilde sikkert ogsaa komme, hvis ikke private i den nærmeste Fremtid tog meget energisk fat. Fabrikant Møller vilde reducere Lejerforeningen og Lejernes Resolutioner til ingenting; men

Taleren havde den Overbevisning, at det alligevel betød noget, naar saa mange Medborgere stadig kan samles om dette Krav, og forhaabentlig kunde det ogsaa i nogen Maade styrke Viljen til at bygge. Man maatte haabe engang at komme saa vidt, at der stod en en Del Lejligheder ledige; den var den eneste Regulator mod Spekulation i Bolignød. De Folk, som var Modstandere af at bygge, kaldte sig ellers Tilhængere af den fri Konkurrence, men efter deres Udlalelser i Dag saa det nærmest ud til, at de nok vilde have Huslejeloven afskaffet, men ikke Bolignøden, og det kunde selvfølgelig ogsaa give den største Profit. Taleren tvivlede om, at der var flere ledige Lejligheder i Byen, end der var anmeldt, selv om en enkelt indenfor Byraadet havde udtalt, at de ikke var forpligtet til at anmelde dem. De hæderlige Grundejere havde sikkert rettet sig efter Loven; men skulde der findes flere ledige Lejligheder, var det jo kun glædeligt, saafremt de blev lejet ud. Hvorvidt det var lovligt at lukke for Gas og Lys til en Del Grundejere, kunde Taleren ikke afgøre, men det var i hvert Fald et probat Middel. Det hed sig, at der var vedtaget noget lignende i Nykøbing, Mors, og Byraadets Formand var endda en antisocialistisk Grundejer. Det kunde ikke nægtes, at Kommunen blev spændt noget for, men det var givet, at man ikke kunde ophæve Restriktionerne og saa lade alt være lige. Fabrikant Møller og det konservative Parti burde have stillet deres Sager lidt anderledes, saa havde man ikke haft denne store Katastrophe; Udgifterne her var Krigsomkostninger, som d'Hrr. havde paaført Kommunen.

J. P e r r e g a a r d bemærkede, at der var Grænser for, hvad man kan lægge paa et Udvalg, der-

for var der intet Overslag over Husene. De første afdisse var kalkuleret til 11000 Kr. foruden Grund og Kurstab, og det blev ikke meget galt. Hvilket Tab Kommunen eventuelt vilde faa i Fremtiden paa sine Huse, var det ørkesløst at drøfte nu, men det var i hvert Fald givet, at ved at bygge Stenhuse fik man i Øjeblikket den mindste direkte Udgift, idet man kunde nøjes med 10 % og tage det øvrige som Laan. Barakker skulde derimod betales kontant, da ingen vilde sætte Penge i dem. Taleren troede heller ikke paa Prisfald, Tømmer var faldet saa meget, at det vilde stige til Foraaret, og Prisfaldet paa Sten blev næppe ret stort. Angaaende Andelslejligheder havde Taleren samme Opfattelse som Borgmesteren, at Folk burde bygge saadanne, og Udvalget havde ofte henvist dem dertil; men det var heller ikke alle, som havde Peuge at sætte i en saadan Lejlighed.

J. C h r. M ø l l e r indrømmede, at Kommunen maaske kunde bygge omtrent lige saa billigt som private, men den kunde aldrig administrere hver enkelt Ejendom saa godt og billigt som en Privatmand, og jo flere Ejendomme Kommunen fik, jo vanskeligere blev Administrationen. Borgmesteren var bange for, at Talerens Udtalelser skulde afskrække Folk fra at bygge. Men man var nødt til at se Forholdene, som de er, og de Folk, som bygger, kendte nok Forholdene. Man maatte ogsaa regne med, at der nu gives et betydeligt direkte Tilskud foruden Statslaanet, som var billigere end andre Obligationer; men man kom ikke udenom, at naar Kronen stiger, gaar Ejendommene ned i Pris ligesom alle andre Varer. Kommunen var i Forvejen haardt belastet og havde en meget stor Skatteprocent, saa den havde ikke Raad til at tage ret store Tab, og jo mere Kommunen byggede,

jo mere svækkedes det private Initiativ. Dr. Brammer regnede som sædvanlig ikke med Pengene; de kom af sig selv, blot man bevilgede dem. Han overdrev ogsaa noget ved sine Udtalelser om Skolerne; der blev foreløbig kun Tale om 2 Skoler, og efter Borgmesterens Udtalelser kunde alle Børnene godt fortsætte deres Skolegang ved at gøre Skoletiden noget længere. Det var maaske rigtigt, at der ikke havde været Tid til at faa en Beregning frem, men saa burde man have ventet, indtil det kunde ske, for det var ikke financielt set rigtigt at bevilge Penge til Opførelse af Huse uden at kende noget til Udgiften, og det havde Borgmesteren ogsaa hidtil holdt meget stærkt paa. Ogsaa Grundprisen maatte tages i Betragtning, for Kommunens Jord var et Aktiv, der skulde give en Indtægt. Naar Rækkehusene kom til at koste 11000 Kr. foruden Grund og Kurstab, blev de dyre nok, og saa kunde det godt knibe for mange at betale Huslejen, særlig naar der var Folk, som ikke kunde klare sig med 72 Kr. om Ugen uden at faa Hjælp af Fattigvæsenet. Det var rigtigt, at Hr. Perregaard havde arbejdet meget for Byggeriet, men Vedtagelsen af Tilskud til det private Byggeri var i hvert Fald sket, inden Hr. Perregaard kom i Byraadet.

N. C. Christiansen var enig med Fabrikant Møller i, at det var forkert at begynde paa et nyt Byggeri, før man ved, hvad Husene vil koste, og man kunde sikkert i Løbet af faa Dage faa en Beregning derover ved at indhente Resten af Tilbudene for de Huse, som nu var under Opførelse. Hvis det ved en saadan Beregning skulde vise sig, at en Lejlighed i disse Huse blev lige saa dyr som i Etagehuse, saa var det næppe anbefalelsesværdigt at fortsætte med denne Bygge-

maade, for det var ikke nogen Pryd for Aarhus. Man kaldte Husene for Rækkehuse, men det var nærmest en Slags permanente Barakker, og der blev en lignende Sammenklumpning af Folk som i Barakkerne. Interimistiske Barakker kunde man dog tænke sig at overleve, men de permanente Barakker skulde Efterkommerne have at filosofere over. Denne Byggestandard, som Kommunen havde gennemført i sine Huse paa Frederiksbjerg var sikkert den mest formaalstjenlige, hvis Kommunen endelig skulde bygge; disse Huse vilde dog altid have en Værdi, selv om der kom et Prisfald.

H o l s t K n u d s e n var klar over, at der vilde blive væsentlige Vanskeligheder til Oktober Flyttedag, og den borgerlige Gruppe havde erkendt dette og stadig været villig til at medvirke til at bøde paa Vanskelighederne. At bygge Boliger til Udleje var ikke under normale Forhold en Kommunes Sag, men en privat Sag, og det var de unormale Forhold efter Krigen, der gjorde det nødvendigt for Stat og Kommune at træde til. Derfor fik man Restriktionerne; men Hensigten var, at de i videst mulig Omfang skal bortfalde, naar den Nødstilstand, som betinger dem, ophører. Man maatte derfor kræve, at de Foranstaltninger, som Kommunen træffer, ikke er af den Art, at de medvirker til at forøge Bolignøden ved at forringe det private Initiativ, og det vilde blive Tilfældet, hvis Kommunen paatog sig en ubegrænset Pligt til at skaffe Boliger. Meningen med kommunalt Byggeri maatte blot være at skaffe Lejlighed til dem, som absolut ikke kunde skaffe sig en Bolig selv; det var derfor en Skuffelse, naar et Medlem af Byraadets Flertal erklærede, at der ikke mere blev bygget Barakker i Aarhus, og det var beklageligt, at Flertallet i Byrådet havde sluttet

sig dertil, for det var ikke kommunalpolitisk klogt, og det var ogsaa tvivlsomt, at de Husvilde selv var tjent dermed. Hvis man havde skaffet de eventuelle Lejligheder i Form af Barakker, kunde de nu have staaet færdige, og saa vilde Panikken væsentlig være overvunden. Det nuværende mindede om et fint Gæstebud, hvor man havde glemt at lave Maden. Taleren vilde anbefale, at man venter lidt med dette Byggeri og ser, hvor galt det i Virkeligheden er, for det kunde man ikke rigtig vide inden 1. December, saa kunde man til April faa bygget det nødvendige Antal Træhuse. Træet var faldet mest i Pris, og naar alt toges i Betragtning, var det vist ikke saa daarlig en Forretning sammenlignet med Stenhuse.

J. P e r r e g a a r d beklagede, at Landsretssagføreren ikke havde fulgt Talerens Indbydelse til at gaa med ud og se paa Barakkerne, for hvis han kendte Forholdene derude, vilde han aldrig have anbefalet at bygge flere Barakker.

M. B r a m m e r vilde have forsvoret, at Medlemmer af Byraadet her turde træde frem og foreslaa at opføre Barakker, og de bavde sikkert ikke Medhold heri hos deres Partifæller ude i Byen. Barakker var en Skamplet paa Aarhus, og Taleren vilde aldrig være med til at bygge flere af disse, men tværtimod arbejde for at faa de nuværende væk. Taleren havde absolut ikke sagt, at det var ligegyldigt med Pengene; der var næppe nogen i Byraadet, der havde arbejdet saa meget som Taleren for at gøre Lejlighederne billigere. Taleren havde med stor Ulejlighed fremskaffet Beregning over, hvorledes de kommunale Huse kunde indrettes paa den billigste Maade, og der var ogsaa taget noget Hensyn dertil. (Borgmesteren: Ikke Spor!) Det var i hvert Fald blevet meddelt

Taleren, at der var taget Hensyn dertil, og saa var det ligegyldigt, hvad Borgmesteren sagde derom. Men Pengene var ikke det eneste at tage i Betragtning, for det var store moralske Værdier, der gik til Grunde, og saa nyttede det ikke at sige, at der ikke var Raad til at hjælpe derpaa. Rækkehusene blev langt smukkere end Husene i mange af Byens Gader, og Folk vilde sikkert blive meget glade for at bo i dem. Taleren vilde gerne stemme for at bygge Husene, selv uden der forelaa noget Overslag; det kunde man lige saa godt gøre, som Fabrikant Møller kunde være ivrig efter at give Millioner ud til de dyre Statsskoler i Randers og Viborg.

B o r g m e s t e r e n vilde i Anledning af Dr. Brammers Betragtninger over det tidligere kommunale Byggeri oplyse, at hans Beregninger over den elektriske Installation først kom frem, efter at Arbejdet var færdigt, og det blev bagefter godtgjort, at der efter Dr. Brammers Forslag ikke engang kunde have været sparet 2 Kr. pr. Lejlighed, saafremt Anlægget ikke skulde være mislykket. Dengang var Doktoren ogsaa inde paa, at der ikke skulde være Badeværelser i Kommunens Huse, og det maatte siges at være et mærkeligt Standpunkt af en Læge. Taleren kunde ikke indse, at man forhindrede private i at bygge, naar man tvertimod bevilgede 500 Kr. til hver Lejlighed. Angaaende Udtalelserne om Grundprisen, saa blev den sidste Pris fastsat under Højtryk og blev faktisk for lav, og det burde ikke gentages, derfor var denne Side af Sagen udsat til nærmere Overvejelse. Men iøvrigt kunde Spørgsmaalet om Grundprisen ved de første Rækkehuse tages op igen af et hvilket som helst Byraadsmedlem.

Leonhard Hansen havde anset Landsretssagfører Holst Knudsen for en Mand med ret frisindede Anskuelse; men nu gik det med ham som med de øvrige konservative Medlemmer, at det blot gjaldt om at modarbejde alt, som kom frem fra anden Side. Forøvrigt var den lange Diskussion ret overflødig, idet Resultatet her var givet i Forvejen. Fabrikant Møller kom her med en Bemærkning om en Mand, som havde en Indtægt af 72 Kr. om Ugen og alligevel ikke kunde klare sig uden Fattigvæsenet. Taleren kunde oplyse, at denne Understøttelse havde Manden faaet for 14 Aar siden, og da havde han langtfra denne Løn. Fabrikant Møller krævede stadig, at Folk selv skal skaffe sig Bolig; men hvordan skulde en Arbejdsmand med en Ugeløn paa 60 Kr. eller mindre kunne bygge sig et Hus. Barakker blev forhaabentlig aldrig mere bygget i Aarhus, og de nuværende maatte vel engang falde væk. Hvis man havde en Smule Forstaaelse og Medfølelse med de Mennesker, som skal bo i Barakker, vilde man ikke tale om at bygge flere af dem.

Borgmesteren bemærkede, at man burde opelske den Forstaaelse, at en Mand i Statens eller Kommunens Tjeneste, som paa et tidligere Tidspunkt havde været nødt til at modtage Fattighjælp, burde betale den tilbage, naar det ikke var uoverkommeligt, og her havde der nok været Tid til at betale 240 Kr., som det drejede sig om. Det var i hvert Fald Talerens Opfattelse af dette Spørgsmaal.

J. Chr. Møller konstaterede, at Dr. Brammer bevægede sig meget paa Yderpunkterne, naar han kaldte Barakkerne en Skamplet og Rækkehusene en Pryd for Byen. Nogle af Barakkerne var ganske gode, og i andre Lande var det meget almin-

deligt at bo i Træhuse. Naar Doktoren nævnte, at Taleren havde været ivrig for at faa bygget Statsskoler i Randers og Viborg, saa talte han om Ting, som han ikke vidste Besked om. Hr. Leonhard Hansen erklærede meget flot, at Spørgsmaalet var afgjort, men Taleren vilde dog gøre ham opmærksom paa, at den borgerlige Gruppe havde i sin Magt at forhindre Vedtagelsen i Dag.

H o l s t K n u d s e n udtalte, at naar Hr. Leonhard Hansen som saa ofte før slog paa, at Flertallet havde Magt til at vedtage, hvad man vilde, saa slog han samtidig fast, at det var Flertallet, som havde forhindret, at der blev bygget Baraker, som nu kunde have staaet færdig. Den, som havde Magten, havde ogsaa Ansvaret.

B o r g m e s t e r e n erkendte, at et Mindretal kunde forhale en Sag, idet Forslaget ikke kunde vedtages, hvis det forlangtes udsat; men Taleren tvivlede dog om, at Mindretallet vilde gøre dette.

Indstillingen vedtoges med 12 Stemmer mod 7.

12. (J. Nr. 460—1925). Indstilling fra Belysningsvæsenet om, at der rettes **Henvendelse til Arbejdsgiverforeningen om Udnævnelse af 2 Voldgiftsmænd til Bilæggelse af en Strid angaaende Besættelse af en Plads som Rørlægger ved Gasværket.**

Indstillingen vedtoges.

13. (J. Nr. 371—1925). **Andragende fra Tømrermeister Th. Pedersen m. fl. om Støtte til et Byggeforetagende ved Eckersbergsgades Forlængelse.**

Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse havde forhandlet med Andrageren, og man enedes om følgende Vedtagelse:

»Th. Pedersen indgaar paa at deltage i Udgiften ved Sonnesgades Anlæg ovenensstemmende med Stadsingeniørens Forslag. Naar Eks-

propriationen til Sonnesgades Udvidelse finder Sted, skal det eksp. Areal vurderes ikke som Gadeareal, men som Areal, der hører til Byggegrundene. Th. Pedersen bemærker, at han mener, at Grundene er værd 20 Kr. pr. m². Eckersbergsgade skal anlægges med samme Profil og lignende Materiale som anvendt ved den allerede anlagte Del af Gaden. Kommune-tilskudet er betinget af, at Byggearbejdet paabegyndes inden 1. December d. A.«

Fra Udvalget forelaa derefter følgende Indstilling:

»Efter at Tømrermester Th. Pedersen paa Andragernes Vegne er indgaaet paa den i vedlagte Udskrift indeholdte Overenkomst af 5. d. M., indstiller Udvalget til Byraadet, at man imødekommer Andragendet, herunder at man yder Byggeforetagendet sædvanlig Støtte i Form af kontant Tilskud pr. Lejlighed og Garanti for Statslaan, alt under Forudsætning af, at Bygningernes Opførelse paabegyndes snarest og udføres uden Ophold, og iøvrigt paa de i Stadsingeniørens Erklæring af 2. ds. og ovennævnte Overenskomst anførte Vilkaar, idet Forslag 2 lægges til Grund for Gadeanlægget, der skal udføres efter Planer, som approberes af Bro-lægningsudvalget og udføres efter dettes nærmere Betingelser og under dettes Kontrol. Senere Bidrag til Sonnesgades endelige Anlæg og til Ekspropriation skal erlægges, naar Byraadet derom tager Bestemmelse.

B o r g m e s t e r e n forelagde Indstillingen. Byggeforetagendet var projekteret til 116 Lejligheder, men da man var enedes om at følge Stadsingeniørens Plan 2, blev der vist knap saa mange,

idet der vilde medgaa mere af Andragernes Jord til Gadeanlæg. Konsortiet havde stillet sig meget forstaaende overfor Kommunens Ønsker og var gaaet med til at betale sin Andel af Udgifterne ved Ekspropriation af Gaden i fuld Bredde til Valdemarsgade. Derimod tog Konsortiet Afstand fra at deltage i Udgifterne til en paatænkt Ekspropriation af Hjørneejendommen ved Borupsgade for at faa en bedre Forbindelse der; men denne Sag kunde vente til senere.

Indstillingen vedtoges.

14. (J. Nr. 31²⁹—1925). **Andragende fra Murermester Kudahl Jensen om Tilskud til et Byggeforetagende ved Skovgaardsgade.**

Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse anbefaler at yde sædvanlig Tilskud til 9 Lejligheder paa Betingelse af, at Arbejdet snarest paabegyndes (i hvert Fald inden 1 December), saa at Lejlighederne er færdige til Indflytning til April Flyttedag 1926.

Indstillingen vedtoges.

15. (J. Nr. 31²⁷—1925). **Andragende fra Tømrermester Ejner Pedersen og Murermestrene Knudsen om Tilskud til et Byggeforetagende ved Lundbyesgade.**

Anbefalet af Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse paa Vilkaar, at Arbejdet sættes i Gang snarest og fuldføres uden Ophold, saa at Lejlighederne kan tages i Brug til førstkommende April Flyttedag.

Indstillingen vedtoges.

16. (J. Nr. 429—1925). **Beskrivelse af Afleveringsforretningen vedrørende Frederiksbroen.**

Borgmesteren oplyste, at Broen nu var færdig, og Betingelserne i Overenskomsten med

Statsbanerne var opfyldt, hvorfor Udvalget indstillede at godkende Arbejdets Udførelse.

Godkendtes.

17. (J. Nr. 454—1925). **Skrivelse fra Esbjerg Byraads Luftfartsudvalg om Deltagelse i et Møde af Repræsentanter for de i Luftfarten interesserede Kommuner.**

Borgmesteren erindrede om, at man paa forrige Møde valgte H. P. Christensen til at repræsentere Byraadet ved et Møde i København, men dette Møde blev ikke til noget, idet en Del af Kommunerne ikke vilde være med. Der var 2 Selskaber, som konkurrerede om at faa Kommunerne med, men Regeringen var ogsaa interesseret i Sagen, og der vilde ikke blive truffet nogen Overenskomst uden i Forstaaelse med Regeringen. Det kunde selvfølgelig ikke skade, at man sammen med Selskaberne drøfter Ruteplanerne og Bekostningen, men man burde ikke binde sig til noget uden i Forstaaelse med Trafikministeriet. Desuden maatte man først have fastslaaet noget om en Flyveplads, og Taleren havde ved en Forhandling i Ministeriet faaet Løfte om, at selv om der blev Tale om en Plads i en Nabokommune, vilde det være muligt at foretage Ekspropriation. Da Planerne om en Flyveplads blev kendt, steg nemlig disse Grunde meget stærkt, men nu fik denne Stigning altsaa ingen Betydning. Taleren vidste ikke, om det hastede saa meget med en saadan Sammenkomst, og vilde foreslaa at svare, at man er villig til at forhandle om Sagen, saa snart der var truffet Bestemmelse om en Landingsplads.

Borgmesterens Forslag tiltraadtes.

18. **Andragender om Byggedispensationer fra:**
a. (J. Nr. 2¹¹⁴—1925). Bygningslovens § 21 for Hjørnet af Teglværksgade og Sejrgade.

- b. (J. Nr. 2¹¹⁶—1925). Bygningslovens § 21 for Tordenskjoldsgade Nr. 26-28 30.
- c. (J. Nr. 2¹¹⁸—1925). Bygningslovens § 21 for Tordenskjoldsgade Nr. 71.
- d. (J. Nr. 2¹¹⁹—1925). Bygningslovens § 21 for Tordenskjoldsgade Nr. 9.
- e. (J. Nr. 2¹²⁰—1925). Bygningslovens §§ 21 og 6 for Tordenskjoldsgade Nr. 22-24.

Anbefaledes.

19. **Andragender om Tilladelse til Udstykning af:**
- a. (J. Nr. 1²⁴—1925). Matr. Nr. 62 og 115 a af Markj. i Hasle Herred.
 - b. (J. Nr. 1²⁵—1925). Matr. Nr. 2007 a af Bygr.
- Anbefaledes.
20. (J. Nr. 2¹²⁸—1925). **Andragende fra Andelsboligforeningen »Fremtiden« om at maatte anvende udenlandske Badeovne.**

B o r g m e s t e r e n oplyste, at Tilskud og Statslaan var betinget af, at det blev dansk Arbejde, og det maatte man vist holde paa, selv om dnske Ovne var lidt dyrere.

Kunde ikke bevilges.

21. **Andragender om Dispensation fra W C. Regulativet for:**
- a. (J. Nr. 2¹²¹—1925). Niels Juelsgade Nr. 65.
 - b. (J. Nr. 2¹²⁷—1925). Thunøgade Nr. 8.
 - c. (J. Nr. 2¹²⁵—1925). Guldsmedgade Nr. 24-26.
 - d. (J. Nr. 2¹²⁴—1925). Grønnegade Nr. 40-42.
 - e. (J. Nr. 2¹²⁸—1925). Mylius Erichsens Vej Nr. 14.
 - f. (J. Nr. 2¹²²—1925). Valdemarsgade Nr. 54.

Bevilgedes.

22. (J. Nr. 2¹²⁶—1925). **Andragende om Dispensation fra Regulativet for Baderum for Hjørnet af Skovgaardsgade og Lundbyesgade.**

Bevilgedes.

23. (J. Nr. 452---1925). **Meddelelse om Generalforsamling i Danske Gasværkers Tjærekompagni.**
Belysningsudvalget valgtes til at repræsentere Kommunen.
24. (J. Nr. 464—1925). **Meddelelse om Generalforsamling i Foreningen af kommunale Elektricitetsværker.**
H. P. Christensen og P. Petersen valgtes til Repræsentanter.
-